

Περισσότερο από τόν «Ρήγα» τοῦ κ. Α. Προβελεγγίου, ἕνα ἰσχνό πατριωτικὸ δράμα, τὸ «Μούβιτον» τοῦ κ. Δημ. Γιαννουκάκη, ποῦ ἀποτελεῖ μιὰ καλὴ προσπαθεῖα ἀνανεώσεως τῆς ἑλληνικῆς ἐπιθεωρήσεως καὶ τὸ «Λίλιον» τοῦ Φράντς Μολνάρ, περισσότερο ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἀξίζει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἢ διδασκαλία τῶν «Γάμων τοῦ Φιγκαρό» τοῦ Μπωμαρσαί. Οὔτε λίγο οὔτε πολύ, μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ τὸ «Ἐθνικὸ Θέατρο» ξαναβρῆκε τὸ δρόμο του, τίς συνήθειές του καὶ τὸ κοινόν του, ἂν δὲν κάνω λάθος, ποῦ τὸν τελευταῖο καιρὸ παρακολουθοῦσε μὲ δυσφορία τὴ χαλάρωση, ποῦ ἦταν φανερὴ στὴν ὅλη λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος τῆς ὁδοῦ Ἀγ.Κωνσταντίνου, ἔπειτ' ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Φώτου Πολίτη, καί, μὲ τὸ δίκιο του, εἶχε γίνῃ ἀραιότερο.

Οἱ «Γάμοι τοῦ Φιγκαρό» δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀπὸ τὰ ἔργα ποῦ ὀφείλει νὰ περιλάβῃ στὸ δραματολόγιό του ἕνα «Ἐθνικὸ Θέατρο», δηλαδὴ ἕνα θέατρο ποῦ ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ δώσῃ δείγματα ἀπὸ τὴ θεατρικὴ παραγωγὴ ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὅλων τῶν λαῶν καὶ σιγὰ-σιγὰ νὰ σχηματίσῃ ἕνα θεατρικὸ μουσεῖο. Εἶναι ἔργο ζωντανό, γραμμένο μὲ τέχνη καὶ μὲ κέφι καὶ μολονότι ἔχει ζωὴ ἑκατὸν πενήντα ἔτων πανωκάτω —πρωτοπαίχτηκε τὸ 1782,—δὲν ἐγέρασε καθόλου καὶ προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ θεατοῦ, ὅπως ἕνα δράμα ἢ μιὰ κωμῶδία τῆς τελευταίας ὥρας. Ὑπάρχει στοὺς «Γάμους τοῦ Φιγκαρό» ἢ «διάρκεια» ἐκείνη, ποῦ χαρακτηρίζει τὰ πραγματικὰ ἔργα τέχνης. Καὶ ἡ «διάρκεια» αὕτη εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀξιοσημείωτη, ἀφοῦ στοὺς «Γάμους τοῦ Φιγκαρό» ἐπικρατεῖ ἡ κοινωνικὴ σάτυρα, ὁ ἔλεγχος μιᾶς ἐποχῆς, ποῦ σπανιότατα ἔχει γενικώτερη ἀξία καὶ συνήθως χάνει τὸ στόχο του καὶ τὴ σημασία του, μόλις περάσῃ ἢ ἐποχὴ αὕτη μὲ τοὺς ἀντιπροσωπευτικούς τύπους καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ γεγονότα τῆς.

Ὁ Πέτρος-Αὐγουστος Καρόν, ποῦ ἔπειτ' ἀπὸ τίς πρῶτες ἐπιτυχίες του στὸ ὀρολογοποιεῖο τοῦ πατέρα του καὶ τὴν εἰσοδὸ του στὸ παλάτι ἔγινε ντὲ Μπωμαρσαί, δὲν ἦταν ὁ τύπος τοῦ λογίου ποῦ σχολιάζει τὰ γεγονότα ἀπὸ τὸ γραφεῖο του. Ἐζῆσε στὰ χρόνια ποῦ προπαρασκεύασαν τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, —γεννήθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1732—καὶ δοκίμασε ὅλες τίς ἀπογοητεύσεις ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχη κανεὶς ἀπὸ μιὰ ἐποχὴ παρακμῆς κι' ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ ἀσήμαντες ἱκανότητες καὶ μεγάλη πονηρία. Εἶδε πολλὰ κι' ὅλα τὰ ἐλείνολόγησε. Κι' ὅπως ἦταν πνεῦμα δυνατὸ κι' ἀνήσυχο, ἔκαμε ἀμέτρητες δοκιμὲς σὲ διαφόρους κύκλους. Ἐργάσθηκε, ὅπως εἶπαμε, στὸ ὀρολογοποιεῖο τοῦ πατέρα του, ἔγινε ἐφευρέτης ἑνὸς ρυθμιστοῦ ποῦ τὸν ὥπλισε μ' ἕνα χρήσιμο προνόμιο, ἔγραψε θεατρικὰ ἔργα, ἐρωτεύθηκε καὶ παντρεύθηκε μιὰ χήρα μὲ καλὴ κοινωνικὴ θέση καὶ ὑπολογίσιμη περιουσία, ἀνακατεύθηκε σὲ πλῆθος ἀνόμες ὑποθέσεις κι' ἔκανε ἀρκετὰ ταξίδια, ποῦ ἐπλούτισαν τὴν πείρα του καὶ τὸν βοήθησαν νὰ δῇ καθαρώτερα τί γινόταν στὴν πατρίδα του. Ἐζῆσε τέλος πάντων ὁ Μπωμαρσαί ἐντατικά, ἐγνώρισε καλὰ τὸν ἀνθρώπο καὶ τὸν ἔδωσε στὰ ἔργα του μὲ ὅλες τίς ἀδυναμίες του, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλα τὰ δράματα τῆς ψυχῆς του.

Οἱ «Γάμοι τοῦ Φιγκαρό» εἶναι ἕνα ξέσπασμα τοῦ πολυπειροῦ καὶ ἀνήσυχοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου. Φαίνονται ἕνα παιχνίδι, μιὰ ἀνώδυνη σάτυρα, ἕνα θεατρικὸ ἔργο ποῦ διασκεδάζει μὲ τὸν καλοπλεγμένο, ἂν καὶ ἀπλοϊκὸ σὲ μερικὰ σημεῖα μῦθο του, μὲ τὴν τεχνικὴ σκηρικὴ οἰκονομία του καὶ μὲ τὰ ἔξυπνα «εὐρήματα» ποῦ ὑπάρχουν καὶ στίς πέντε πράξεις του. Στὸ βάθος, ὅμως, εἶναι ἕνας ἀσπληρὸς ἔλεγχος ποῦ δὲν ὑποχωρεῖ ἔμπρὸς σὲ τίποτα, ποῦ ἐπιμένει περισσότερο στὴ ζωὴ τῶν εὐγενῶν καὶ κυριώτερο κίνητρό του ἔχει μιὰ ἀπεριόριστη συμπάθεια γιὰ τὸ ἀνώνυμο καὶ βασιμισμένο πλῆθος. Ὁ προσεκτικὸς θεατῆς θὰ διασκεδάσῃ, βέβαια, μὲ τίς χαριτωμένες πονηρίες τοῦ Φιγκαρό καὶ μὲ τὰ παθήματα τοῦ κόμητος Ἀλμαβίβα, θὰ παρακολουθήσῃ μ' εὐχαρίστηση ὅλη τὴν ἀνάπτυξη τοῦ μύθου, ποῦ ἔχει πολλὰ καὶ νόστιμα ἀπρόοπτα καὶ θὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ἀξία τοῦ γαλλικοῦ πνεύματος, σὲ μιὰ ἀπὸ τίς καλύτερες ἐκδηλώσεις του. Ἀλλὰ θὰ σταθῇ,—θὰ σταθῇ καὶ θὰ σκεφθῇ,—σὲ μερικὲς γνώμες γιὰ τὴν πολιτικὴν, θὰ ἱκανοποιηθῇ ἀπὸ τοὺς καυστικούς χαρακτηρισμούς τῆς ὕπηρεσίας καὶ θ' ἀκούσῃ ἀρκετὲς ἀλήθειες, ποῦ θὰ τοῦ δείξουν καθαρώτερα τίς βαθεύτερες προθέσεις τοῦ Γάλλου κωμωδογράφου. Δὲν ἤθελε ὁ Μπωμαρσαί νὰ ἐξασφαλίσῃ μόνο δυὸ εὐχάριστες ὥρες στὸ θεατῆρ. Ἐπεδίωκε κάτι καλύτερο: νὰ τοῦ παρουσιάσῃ ὅλη τὴν ἀθλιότητα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς του καὶ νὰ ξυπνήσῃ μέσα του τὸν ἠθικὸ ἀνθρώπο, ποῦ δὲν ἀνέχεται τοὺς συμβιβασμούς, ποῦ ἀγωνίζεται γιὰ νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ καὶ στὸ τέλος ἐπαναστατεῖ. Ἦταν ὁ Μπωμαρσαί ἕνας ἐπαναστάτης στὸν καιρὸ του, κ' ἕνας θαρραλέος ἀνθρώπος, ποῦ δὲν ἀπέφευγε νὰ κάνῃ τοὺς πιὸ ἐνοχλητικούς ὑπαινιγμούς γιὰ πρόσωπα γνωστὰ καὶ ἰσχυρὰ καὶ νὰ δείχνῃ ὅλη τὴν περιφρόνησίν του γιὰ τίς μικρές, τίς συχαμερές πράξεις τῶν συγχρόνων του.

Ξαναγύρισε, λοιπόν, τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο μὲ τοὺς «Γάμους τοῦ Φιγκαρό», εὐσυνείδητα μεταφρασμένους ἀπὸ τὸν κ. Γ. Σημηριώτη, στὸ δρόμο, ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθῆ. Ἄλλ' ἐπέτυχε καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμα: ἔκαμε μιὰ πολὺ ἱκανοποιητικὴ ἐπίδειξη τῶν δυνάμεων τοῦ τῆ στιγμῆ ἀκριβῶς ποὺ ἦταν ἀπαραίτητη ἢ ἐπίδειξη αὐτῆ, δηλαδὴ τῆ στιγμῆ ποὺ ἄρχισαν νὰ διατυπώνωνται φόβοι γιὰ τὸ μέλλον τοῦ. Ἀντιρρήσεις ἔχω πολλές γιὰ τὰ μπαλέτα τοῦ κ. Ἄγγ. Γριμάνη καὶ φθάνω νὰ πιστεύω ὅτι, ἔτσι ἀγύμναστα ποὺ παρουσιάστηκαν, καλύτερα ἦταν νὰ ἔλειπαν. Ἀποτελοῦσαν μὲς τὸ σύνολο μιὰ παραφωνία, ποὺ ἐνόχλησε καὶ τοὺς πιὸ συγκαταβατικούς. Ὅλα τ' ἄλλα, ὅμως, ἦταν ἱκανοποιητικώτατα καὶ τὸ παίξιμο τῶν περισσότερων ἡθοποιῶν, ποὺ ἄλλοι ἔδωσαν τὸ μέτρο τῶν δυνάμεων τους σὲ ρόλους δύσκολους, κι' ἄλλοι, χωρὶς νὰ καταβάλουν ἰδιαίτερη προσπάθεια, ἔπαιξαν μὲ ἀνεση καὶ ὑποδειγματικὴ λεπτότητα. Ὑπῆρχε στοὺς «Γάμους τοῦ Φιγκαρό» ἓνα καλὰ ὀργανωμένο σύνολο. Καὶ τὸ σύνολο αὐτὸ ὀφείλεται, φυσικά, στὶς προσπάθειες πολλῶν, ἀλλὰ προπάντων στὸν κ. Δ. Ροντήρη, ποὺ τίς συντόνισε, συμπλήρωσε τῆ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη καὶ κατῶρθωσε νὰ τίς προσαρμόσῃ, ἄλλες λιγώτερο κι' ἄλλες περισσότερο, στὸν «τόνο» ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ διδασκαλία τῶν «Γάμων τοῦ Φιγκαρό». Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι αὐτόνοητο· ἡ ἐπιτυχία αὐτῆ στερῶσε τῆ θέση ἐνὸς νέου σκηνοθέτη.